

INFORMACJA

na temat zagrożenia przestępczością przeciwko zabytkom w Polsce w 2007 roku

Opracowano w Krajowym Zespole do Walki z Przestępczością Przeciwko Dziedzictwu Narodowemu WK BK KGP

1 Zagrożenie przestępczością kryminalną w roku 2007 – dane statystyczne

W roku 2007 stwierdzono ogółem 1 152 993 przestępstw, czyli o około 130 tysięcy mniej niż w roku poprzednim. We wszystkich kategoriach odnotowano spadek przestępczości; zmalało również zagrożenie przestępczością kryminalną. Liczba przestępstw kryminalnych popełnionych w 2007 r. wyniosła 794 317, odnotowano spadek liczby tych przestępstw o 11,08 proc. w stosunku do 2006 r. Utrzymuje się tendencja malejąca – w 2006 roku w stosunku do roku 2005 odnotowano spadek liczby przestępstw kryminalnych o 10,07 proc., przy równoczesnym wzroście wykrywalności. W 2007 r. wykrywalność przestępstw kryminalnych wynosiła 50,4 proc., w roku 2006 – 47,5 proc., zaś w 2005 r. – 44,2 proc.

sztuki plastycznej, rzemiosła artystycznego, pamiątek historycznych, numizmatów (spadek liczby przestępstw o 31,5 p. proc. w stosunku do roku 2006), zaś 772 przestępstwa dotyczyły wytworów techniki, materiałów bibliotecznycych, instrumentów muzycznych, wytworów sztuki ludowej i rękodzieł (spadek liczby przestępstw w tej kategorii o 41,2 p. proc. w stosunku do roku 2006). Odnotowano również 168 przestępstw, w wyniku których nastąpiła utrata przedmiotów kultury religijnej, nie stanowiących w myśl definicji zabytku (w roku 2006 odnotowano takich zdarzeń 219).

W 2007 r. największe zagrożenie przestępstwami przeciwko zabytkom w kategorii dzieł sztuki plastycznej, rzemiosła artystycznego, pamiątek historycznych, numizmatów odnotowano na terenie podległym Komendzie Stołecznej Policji (57 przestępstw stwierdzonych), województwa dolnośląskiego (53

były artykuły kultu religijnego nie będące zabytkiem, w roku 2007 było województwo śląskie (19). Ponadto w 2007 r. stwierdzono 22 przestępstwa ścigane z art. 108 i 109 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (w 2006 r. – 118 przestępstw stwierdzonych).

3 Przestępstwa przeciwko zabytkom dokonywane w obiektach sakralnych, mieszkaniach prywatnych i innych obiektach

W roku 2007 sprawcy dokonywali kradzieży zabytków ruchomych głównie z obiektów sakralnych i mieszkań prywatnych. Tendencja ta nie zmienia się od kilku lat – przedmioty zabytkowe są najbardziej narażone na rabunek zarówno w obiektach sakralnych, jak i u prywatnych posiadaczy.

Lata	Liczba popełnionych przestępstw ogółem	Ogólna wykrywalność [%]	Liczba przestępstw kryminalnych	Wykrywalność sprawców przestępstw kryminalnych [%]	Liczba wybranych przestępstw przeciwko mieniu	
					Kradzież cudzej rzeczy	Kradzież z włamaniem
2005 r.	1 379 962	58.6	1 000 096	44.2	324 144	221 020
2006 r.	1 287 918	62.4	893 389	47.5	280 709	173 762
2007 r.	1 152 993	64.6	794 317	50.4	241 104	141 606

2 Zagrożenie przestępstwami skierowanymi na zabór dóbr kultury narodowej

W 2007 r. stwierdzono 1132 przestępstwa, w których przedmiotem zamachu były zabytki ruchome. W stosunku do roku 2006, zgodnie z policyjnymi danymi statystycznymi, nastąpił spadek liczby tych przestępstw o 38,4 p. proc. Z ogółu przestępstw przeciwko zabytkom 360 zdarzeń dotyczyło dzieł

przestępstwa stwierdzone) i małopolskiego (46 przestępstw stwierdzonych). Natomiast biorąc pod uwagę kategorię wytworów techniki, materiałów bibliotecznycych, instrumentów muzycznych, wytworów sztuki ludowej i rękodzieł najwięcej przestępstw odnotowano na terenie województwa śląskiego (135 przestępstw stwierdzonych), dolnośląskiego (121) oraz na terenie podległym Komendzie Stołecznej Policji (64). Rejonem, w którym doszło do największej liczby popełnionych przestępstw, gdzie przedmiotami przestępstwa

Przykłady kradzieży dzieł sztuki dokonanych z obiektów sakralnych to:

- 1.03.2007 r. z terenu Bazyliki pw. NMP w m. Święta Lipka skradziono figurę przedstawiającą św. Tadeusza Judę, wykonaną z blachy miedzianej, przedstawiającą postać apostoła, trzymającą w prawej dłoni włócznię zakończoną grottem, charakterystyczny brak lewej dłoni, wys. około 140 cm, waga 30-35 kg. Figura datowana na 1826 r., wartości 20 000 zł (fot. 11),
- 29. 09.2007 r. w wyniku kradzieży doko-

nanej w kościele pw. Najświętszego Imienia Jezus we Wrocławiu utracono następujące naczynia liturgiczne:

- późnobarokowy srebrny kielich z pateną, autorstwa Johana Petzolda, czas powstania po 1725 r.,
- neogotycki kielich z pateną pochodzący prawdopodobnie z warsztatu wrocławskiego, 1874 r.,
- wczesnobarokowy kielich z 1657r., prawdopodobnie warsztat niemiecki,
- kielich barokowy z 3. ćw. XVII w. wraz z neogotycką pateną 1. ćw. XX w.; autorstwo: Christian Mentzel,
- rokokowy relikwiarz Krzyża św. i pięciu świętych z 2. ćw. XVIII w., rokoko, warsztat niemiecki.

Przykłady kradzieży dzieł sztuki dokonanych z mieszkań prywatnych:

- W dniach 6.02, 17.03., 2. i 4.08. 2007 r. na terenie Krakowa dokonano czterech włamań do mieszkań prywatnych kolekcjonerów, w wyniku których skradziono 9 obrazów, 2 ikony, 1 starodruk, zabytkowy zegar stojący, 2 świeczniki z XIX w., 40 sztuk srebrnych sztuczków i elementy wyposażenia mieszkania o łącznej wartości 350 000 zł,
- 16.05.2007 r. z mieszkania w Warszawie skradziono akwarelę M. Fortuno wartości około 100 000 zł, przedstawiającą stojącą starą kobietę w lachmanach, prawdopodobnie trzymającą na rękach zawinięte w tkaninę dziecko, na tle nieba i murów zabudowań,
- 17.08.2007 r. w wyniku włamania do mieszkania w Warszawie skradziono m.in. 11 obrazów malarstwa polskiego, m.in. autorstwa Wojciecha Kossaka, Wojciecha Weissa, Jana Styki, Vlastimila Hofmana, a także kolekcję monet złotych, srebrnych i platynowych. Suma strat to 1 000 000 zł,
- 8.10.2007 r. z mieszkania w Radomiu skradziono dwa płótna Jerzego Kossaka (każde o wartości 15 000 zł), jeden obraz autorstwa Maliszewskiego (ok. 30 000 zł) oraz monety i znaczki z różnego okresu. Ponadto sprawcy dokonali kradzieży 5 sztuk monet srebrnych z XVI w. – tzw. półgroszówek litewskich z orłem i wizerunkiem *Pogoni Litewskiej* z okresu Zygmunta II Augusta – po 150 zł każda, około 500 sztuk monet pochodzących z różnych państw o nieustalonej wartości, banknotu o nominale 4 zł z okresu Insurekcji Kościuszkowskiej z papieru czer-

panego oraz znaczków o różnej tematyce i z różnego okresu.

Przykłady kradzieży dzieł sztuki dokonanych z galerii:

- w dniach 15 – 17.04.2007 r. z Domu Aukcyjnego Agra Art w Warszawie skradziono obraz Aleksandra Kobzdeja *Abstrakcja Informel*,
- 22.05.2007 r. w sklepie z antykami *Galerii Grodzkiej* w Płocku dokonano kradzieży wazonu z początku XX w. wykonanego ze szkła trawionego w kolorze żółto-brunatnym, autorstwa Emila Galle.

4 Efekty wykrywcze pracy Policji

W roku 2007 odzyskano znaczną ilość przedmiotów zabytkowych, w tym zabytków archeologicznych utraconych w wyniku przestępstwa zarówno w ostatnim okresie, jak i w latach ubiegłych.

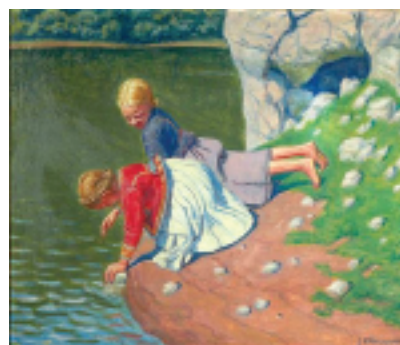
Odzyskane dzieła sztuki

Najważniejsze przeprowadzone realizacje spraw w 2007 r. dotyczące zabytków i odzyskane dzieła sztuki:

- styczeń 2007 r., Kraków – XVIII-wieczny rękopis pochodzący z kradzieży w 1998 r. z biblioteki Klasztoru Kamedułów w Krakowie,
- luty 2007 r., Warszawa – szkic Piotra Michałowskiego o wartości 10 000 zł, przedstawiający dwie leżące kobiety, skradziony w 2002 r. z mieszkania prywatnego w Warszawie oraz srebrne zabytkowe przedmioty o wartości 80 000 zł, w tym dziesięć srebrnych cukiernic, półmiski, solniczki, dzbanki, skradzione warszawskiemu kolekcjonerowi w 1994 r., zatrzymano 2 osoby, którym przedstawiono zarzuty,
- obraz pędzla Konstantego Mackiewicza *Pejzaż zimowy*, o wartości 6700 zł, skradziony z plebanii w m. Kliczków Mały 21.03.1999 r. (fot. 1),
- obraz pędzla Józefa Krasnowolskiego *Nad rzeką* wartości 3500 zł, utracony w wyniku kradzieży z włamaniem do domu 21.01.2000 r. w m. Milanówek (fot. 2),
- obraz autorstwa Jana Władysława Chelmińskiego *Komisarz wojenny, oficer i żołnierz powstania*. Dzieło zostało przekazane do wyceny Muzeum Narodowemu w Warszawie przez Dom Aukcyjny Agra Art, gdzie obraz był

1

2

3

4

5

6

7

8

9

wystawiony do sprzedaży przez prywatnego kolekcjonera. Wartość obrazu określono na kwotę 50 000 zł. W toku podjętych czynności ustalono, że obraz stanowił polską stratę wojenną,

● kwiecień 2007 r., Kraków – wszystkie (127) eksponaty muzealne (m.in. stare zegary, pamiątkowe medale) pochodzące z kradzieży z włamaniem do Muzeum Historycznego w Marcinkowicach,

● płyta nagrobna z lat 1845–1857 wykonana z piaskowca o wartości około 10 000 zł skradziona z terenu cmentarza parafialnego w Gierczy-
nie, gm. Lwówek Śląski oraz dwie rzeźby aniołków trzymających kartusz z 1854 r., skradzione we wrześniu 2005 r. w miejscowości Srebrna Góra, woj. dolnośląskie (fot. 7); rzeźba pochodząca z 1847 r. przedstawiająca Matkę Boską, skradziona w kwietniu 2005 r. w Milicach woj. dolnośląskie; donice z początku XX wieku, skradzione w maju 2005 r. z cmentarza w Rząsinach woj. dolnośląskie; połowa płyty epitafijnej z XIX w. przedstawiającej postaci aniołków oraz roślinne elementy, skradziona w lipcu 2006 r. z cmentarza w Pławnie Dolnej woj. dolnośląskie; kartusz z XVII w., skradziony w listopadzie 2004 r. w Kożuchowie woj. dolnośląskie (fot. 8). Przedmioty te odzyskano w wyniku wspólnych działań z policją niemiecką,

● październik 2007 r., Będzin, skradziona 16 października 2007 r. w Siewierzu kolekcja obrazów znanych polskich artystów i zegarów (12 prac, m.in. Axentowicza, Jerzego i Wojciecha Kossaka, Gibińskiego oraz dwa zegary: Gustawa Beckera i nieznanego autora), (fot. 3,4,5).

Odzyskane zabytki archeologiczne:

W roku 2007 funkcjonariusze Policji aktywnie podejmowali działania służące ochronie archeologicznego dziedzictwa narodowego, wspierali ochronę stanowisk archeologicznych, monitorowali zasoby Internetu, prowadzili sprawy dotyczące nielegalnych wykopalisk archeologicznych i paserstwa zabytków archeologicznych.

Najważniejsze realizacje policyjne dotyczące odzyskanych zabytków archeologicznych:

● 2.04.2007 r. odzyskano w Łodzi naczynia pochodzące sprzed 3 tysięcy lat, stanowiące własność Muzeum Diecezjalnego we Włocławku (utracone kilkanaście lat temu podczas przenoszenia muzeum do nowej siedziby),
● 25.05.2007 r. w Krakowie odzyskano 71 sztuk zabytków archeologicznych w postaci narzędzi krzemienych i fragmentów naczyń glinianych datowanych na 4500 r. p. n. e.,
● 11.06.2007 roku w Zawierciu policjanci odnaleźli szereg przedmiotów prawdopodob-

10

nie pochodzących z nielegalnych wykopalisk, tj. groty, ostrogi, monety, kule do karabinów skałkowych, klamry metalowe od pasków żołnierzy carskich, odbitki pieczęci lakowych,

● 5.06.2007 r. policjanci w Katowicach ujawnili i zabezpieczyli około 800 sztuk monet, medaliki, krzyżyki, ostrogi jeździeckie,

● w województwie dolnośląskim w okresie od 27 czerwca do 2 lipca 2007 r. zabezpieczono 288 sztuk monet, w tym rzymskich pochodzących z I-II w. i denarów z X-XI w., a także wyroby średniowieczne: ostrogi (16 sztuk), sierpy (3 sztuki), ozdoby, groty i fragmenty ceramiki,

● 18.07.2007 r. zatrzymano 3 osoby, u których zabezpieczono łącznie 28 sztuk monet i medali oferowanych do sprzedaży za pośrednictwem portalu internetowego Allegro, cennych monet i medali, stanowiących część XVII-wiecznej kolekcji numizmatycznej jednego z najlepszych ówczesnych muzeów niemieckich *Schlesisches Museum für Kunstgewerbe und Altertumer*, figurujących na polskiej liście strat wojennych,

● w październiku 2007 r. w Grodzisku Mazowieckim odzyskano zabytki archeologiczne skradzione z Centrum Edukacji Kulturalnej w Grodzisku Mazowieckim. Były to m.in.: popielnica z kośćmi pochodząca z kultury przeworskiej z II w. n. e., noże, groty strzał, włóczni oraz cenna miseczek gliniana z guzikiem naśladowującym ucho, pochodząca z kultury grobów kłozowych z V w. p. n. e.,

● w październiku/listopadzie 2007 r. w Lublinie zatrzymano 5 osób podejrzewanych o posiadanie i obrót zabytkami pochodzącymi z nielegalnych wykopalisk archeologicznych na terenie województwa lubelskiego. W toku czynności zabezpieczono kilkaset zabytków archeologicznych, takich jak: monety z I-IV w., ozdoby, narzędzia kamienne średniowieczne oraz ceramikę. Dwóm zatrzymanym osobom przedstawiono zarzuty (fot. 6),

● 25.11.2007 odzyskano zabytki, którymi handlowała białorusko-polska grupa przestępcza. Zabezpieczono zabytkowe precjoza, takie jak: monety, odznaki, przedmioty użytkowe i dewocjonalia. Wstępnie wartość zabytków oszacowano na ok. 14 000 zł. Wśród zabezpieczonych przedmiotów znalazły się m.in. monety z XVI – XX w., przepiękny me-

talowy krzyż procesyjny, zabytkowy zestaw do parzenia herbaty, dwa samowary, zegarki oraz wiele odznaczeń i medali. W kolekcji numizmatyków za najcenniejszą uznano monetę z 1815 r. o nominale 400 lirów, wartą około 2 000 zł. Do sprawy zatrzymano 4 osoby, dwóm osobom przedstawiono zarzuty. Ustalono, że grupa w okresie od maja do listopada 2007 r. dokonywała przemytu z Polski na Białoruś zabytków o dużej wartości historycznej, artystycznej i naukowej, nabywanych m.in. na jednym z portali aukcyjnych, o wartości rynkowej co najmniej 40 000 zł (fot. 9,10).

5 Krajowy Zespół do Walki z Przeszłością Przeciwko Dziedzictwu Narodowemu

Realizując zadania wymienione w rządowym programie ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań *Razem Bezpieczniej* w obszarze: *Ochrona dziedzictwa narodowego przed kradzieżami, dewastacją i nielegalnym wywozem za granicę, w zakresie utworzenia w strukturze organów ścigania specjalistycznej komórki do zwalczania przestępczości przeciwko zabytkom*, 25 czerwca 2007 r. w Biurze Kryminalnym Komendy Głównej Policji utworzono Krajowy Zespół do Walki z Przeszłością Przeciwko Dziedzictwu Narodowemu. Przed powołaniem wymienionego zespołu na szczeblu Komendy Głównej Policji, w marcu 2007 r. zainicjowano działania mające na celu utworzenie w komendach wojewódzkich Policji w Katowicach, Łodzi, Gdańsku i Wrocławiu oraz w Komendzie Stołecznej Policji kilkunastoosobowych zespołów do zwalczania przestępstw przeciwko zabytkom. Należy zauważyć, że zespół w KWP, w Krakowie funkcjonował już wcześniej. W pozostałych jednostkach Policji wyznaczeni zostali koordynatorzy do spraw zwalczania przestępczości przeciwko zabytkom.

Celem utworzenia zespołów i wyznaczenia koordynatorów było zapewnienie przejrzystej struktury oraz profesjonalnej i kompleksowej realizacji zadań, mających w perspektywie przyczynić się do poprawienia skuteczności rozpoznawania i zwalczania tego rodzaju przestępstw oraz ograniczenia aktywno-

ści środowisk przestępczych funkcjonujących w tym obszarze.

Krajowy Zespół w ramach realizowanych zadań wydaje *Biuletyn* w cyklu kwartalnym adresowany do wojewódzkich koordynatorów i członków zespołów ds. zwalczania przestępstw przeciwko zabytkom. Jego celem jest systematyczne przekazywanie aktualnych informacji z zakresu niniejszej problematyki, w tym danych na temat zjawiska, także w ujęciu międzynarodowym. Ideą utworzenia *Biuletynu* było i jest zapewnienie m.in. dostępu do podstawowych informacji zainteresowanym policjantom, jak również ułatwienie wymiany informacji pomiędzy poszczególnymi jednostkami przez publikowanie danych kontaktowych oraz informacji o zdarzeniach. *Biuletyn* wzbudził również zainteresowanie funkcjonariuszy Straży Granicznej i Służby Celnej, wśród których publikacja jest obecnie rozpowszechniana.

Biorąc pod uwagę aktualne zagrożenie przestępczością przeciwko zabytkom w Polsce i obecnie realizowane zadania przez policjantów jednostek terenowych w kraju pod nadzorem Krajowego Zespołu do Walki z Przeszłością Przeciwko Dziedzictwu Narodowemu należy uznać, że podejmowane działania przez Komendę Główną Policji na obecnym etapie są adekwatne do skali zagrożenia oraz prawidłowego i efektywnego realizowania przez Policję przedsięwzięć dotyczących niniejszej problematyki.

6 Wnioski i prognozy

W roku 2007 wyraźnie widać pozytywną tendencję spadku zagrożenia przestępczością przeciwko dobrom kultury i jednoczesny wzrost wykrywalności sprawców tej kategorii przestępstw. Można wnioskować, że funkcjonowanie Krajowego Zespołu nie pozostaje bez wpływu na spadek zagrożenia przestępczością przeciwko zabytkom, w tym archeologicznym – o czym świadczą policyjne dane statystyczne oraz wyraźny spadek liczby ofert sprzedaży zabytków archeologicznych, zamieszczanych w internetowych portalach aukcyjnych.

Należy podkreślić skuteczną działalność Zespołu w zakresie edukacyjnym – z inicjatywy Krajowego Zespołu do Walki z Przeszłością Przeciwko Dziedzictwu Narodowemu WK BK KGP w ścisłej współpracy z Krajowym Ośrodkiem Badań i Dokumentacji Zabytków w Warszawie przeprowadzono specjalistyczne szkolenia dotyczące ochrony dziedzictwa archeologicznego. Uczestnicy szkolenia – policjanci z jednostek obejmujących tereny najbardziej zagrożone rabunkiem dziedzictwa archeologicznego – poznali na szkoleniach podstawy prawa w archeologii, doktrynę konserwatorską w dziedzinie archeologii, tematykę metodologii archeologicznej oraz położenie stanowisk najbardziej narażonych na rabunek na terenie danego powiatu.

Również działalność wydawnicza Zespołu przyczyniła się do podniesienia specjalistycznej wiedzy policjantów w kraju, w aspekcie rozpoznawania zabytków, sposobów zwalczania tej przestępczości i metod ścigania sprawców oraz zagadnień prawnych związanych z egzekucją prawa.

Prognozując rozwój przestępczości przeciwko zabytkom przewiduje się, że zagrożenie, jak w latach ubiegłych, będzie się koncentrować na terenie województw południowej Polski (dolnośląskiego, małopolskiego i śląskiego) oraz miasta Warszawy i województwa mazowieckiego. Obiektami najbardziej zagrożonymi tego typu przestępczością będą mieszkania i domy prywatnych kolekcjonerów, a także kościoły, kaplice i cmentarze. W dalszym ciągu będzie prowadzony obrót przedmiotami zabytkowymi, w tym archeologicznymi, za pośrednictwem internetowych portali aukcyjnych. W związku z przystąpieniem Polski do strefy Schengen nastąpi wzrost przypadków transferu zabytków, w tym pochodzących z nielegalnych źródeł. W świetle powyższych prognoz Policja (Krajowy Zespół do Walki z Przeszłością Przeciwko Dziedzictwu Narodowemu) w ramach zawartych porozumień o współdziałaniu będzie sukcesywnie zacieśniać dotychczasową współpracę ze służbami i instytucjami pozapolicyjnymi w celu skuteczniejszego ograniczenia aktualnego zagrożenia oraz nawiązywać współpracę z innymi instytucjami, realizującymi zadania z zakresu ochrony dziedzictwa narodowego. ■

